

ĐẦU TƯ CHO SẢN XUẤT VẬT LIỆU XÂY DỰNG CAO CẤP

THỰC TRẠNG & GIẢI PHÁP

Thạc sĩ LÊ VĂN TÝ

I. THỰC TRẠNG

Một trong những mặt hàng vật liệu xây dựng (VLXD) cao cấp mà trong nước đã sản xuất được là gạch ceramic. Hiện nay trên thị trường TP HCM và các tỉnh, kể cả Hà Nội, gạch ceramic nội địa do các nhà máy trong nước SX đã được người tiêu dùng chấp nhận, do giá cả và chất lượng khá phù hợp với thu nhập của người VN. Đó là kết quả bước đầu của những doanh nghiệp tiên phong trong lĩnh vực SX VLXD cao cấp ở nước ta. Sắp tới trong tháng 3 này, Công ty gạch bông và đá ốp lát số 1 - Đời Tân - sẽ đưa vào sản xuất một dây chuyền công nghệ gạch ceramic hiện đại của Ý. Mặc dù với sản lượng khiêm tốn, nhưng để có được sản phẩm tung ra trên thị trường TP HCM các doanh nghiệp đó đã phải rất vất vả và vượt qua ngưỡng vũ môn "vốn đầu tư" mà biết bao nhiều doanh nghiệp khác chưa vượt qua nổi.

Theo số liệu của UBND về hợp tác và đầu tư (SCCI) tính đến năm 1995 còn 1348 dự án đang hoạt động với tổng vốn đầu tư 19,3 tỷ USD. Trong cơ cấu đầu tư trực tiếp nước ngoài tại VN những năm qua, công nghiệp và xây dựng chiếm tỷ trọng lớn, khoảng 67% tổng số vốn của các dự án đang hoạt động, riêng công nghiệp chiếm 42%: dầu khí, xi măng, sắt thép, điện tử, dệt-may mặc, công nghệ chế biến nông sản thực phẩm... trong đó công nghiệp VLXD thu hút khá nhiều vốn đầu tư trong vòng hai năm trở lại đây. Đến cuối tháng 3.1995 chính phủ VN đã cho phép các nhà đầu tư nước ngoài xây dựng ở VN hơn 70 dự án sản xuất VLXD với tổng vốn đầu tư theo giấy phép hơn 1 tỷ USD. Có điều vốn đầu tư cho ngành sản xuất VLXD cao cấp còn quá ít so với nhu cầu và so với mức đầu tư vào VLXD cơ bản như xi măng, sắt thép... Hiện nay có một số hàng VLXD cao cấp đã được liên doanh:

- Kính xây dựng, liên doanh giữa Tổng công ty thủy tinh và gốm xây dựng với hai công ty lớn của Nhật Bản là Nippon Sheet Glass và Tomen đầu tư 118 triệu USD cho một nhà máy sản xuất kính có công suất 10 triệu m²/năm.

- Gạch ceramic: Trong năm 1994 đã có sáu đề án xây dựng nhà máy sản xuất gạch ceramic được SCCI cấp giấy phép khi hoạt động có khả năng SX đến 8 triệu m²/năm.

- Đá ốp lát granit: Cũng có sáu dự án liên doanh khác được cấp giấy phép để xây dựng nhà máy nhưng ngành sản xuất đá granit VN mới giải quyết được một số nhu cầu hạn chế của thị trường trong nước. Trên thực tế cho đến nay, ngành sản xuất VLXD cao cấp còn chưa đáp ứng được nhu cầu tiêu dùng của xã hội; hầu như phải nhập khẩu toàn bộ.

Đầu tư trong nước tương đối khá hơn tình trạng đầu tư nước ngoài, giới doanh nhân VN gần đây vừa tập trung đầu tư sản xuất các loại VLXD cơ bản như gạch đất nung, xi măng, tấm lợp fibrociment... vừa đầu tư sản xuất VLXD cao cấp với vốn lớn, kỹ thuật cao.

Các công ty tư nhân cũng quan tâm hơn đến lĩnh vực đầu tư sản xuất VLXD cao cấp, chẳng hạn như công ty Đồng Tâm với các sản phẩm ngói màu cao cấp, ván trang trí cao cấp và ván formica, công ty này còn liên doanh với Đài Loan và Thái Lan xây dựng hai nhà máy sản xuất gạch ceramic và sơn nước.

Thực trạng trên đây chứng minh rằng cần thiết phải có các giải pháp tối ưu để các nhà đầu tư trong và ngoài nước, quốc doanh cũng như tư nhân, mạnh dạn bỏ vốn đầu tư sản xuất mặt hàng VLXD cao cấp mà cả nước đang rất cần.

II. GIẢI PHÁP

Do đặc điểm của ngành sản xuất VLXD cao cấp ở nước ta hiện nay còn yếu kém, trang thiết bị còn lạc hậu, sản lượng chưa đủ và chất lượng chưa cao. Tuy một số cơ sở đã đổi thay phần nào trang thiết bị cũ, thiết lập một số máy móc hiện đại (như phần trên đã phân tích) tình hình trên sẽ tiếp tục tụt hậu, nếu vốn đầu tư quá ít, không có điều kiện đào tạo thợ có tay nghề giỏi, cán bộ có trình độ quản lý

SXKD VLXD trong nền kinh tế thị trường. Bên cạnh đó nguồn nguyên liệu chủ yếu là khoáng sản mặc dù khá dồi dào nhưng lại không tập trung. Hầu hết tại các vùng hẻo lánh, cơ sở hạ tầng khu vực còn nghèo nàn hoặc chưa có gì. Các khu mỏ còn nằm xa khu dân cư, thành phố, xa các thị trường tiêu thụ lớn. Giao thông, điện, nước không đáp ứng được nhu cầu xây dựng nhà máy sản xuất và kinh doanh. Đặc biệt là các mỏ khoáng sản rải khắp các tỉnh miền Bắc, miền Nam ít hơn nhưng lại là thị trường tiêu thụ lớn. Vì vậy các giải pháp đều phải chú ý các đặc điểm này. Bên cạnh đó ngành sản xuất VLXD cao cấp ở các nước láng giềng nhất là các nước ASEAN đã đạt được trình độ khá cao và họ đang ráo riết đầu tư vào ngành này. Một số nước đã thừa nhu cầu và đã xuất khẩu thâm nhập thị trường thế giới như Thái Lan, Malaysia, Indonesia... Họ đã thâm nhập thị trường VN mấy năm qua bên cạnh hàng của Trung Quốc.

Trước tình hình đó chúng ta cần thiết phải xác định các giải pháp cụ thể để giải quyết vấn đề.

Giải pháp 1: Chọn mặt hàng và công nghệ để tập trung đầu tư sản xuất VLXD cao cấp

Trước hết chúng ta thống nhất với nhau chỉ sản xuất VLXD cao cấp mà thị trường trong và ngoài nước đang cần với chi phí sản xuất, tiêu thụ thấp nhất và việc sản xuất đó đem lại lợi nhuận cao cho nhà đầu tư.

1. Chọn mặt hàng để đầu tư: các loại VLXD cao cấp mà hiện nay thị trường đang cần là các loại gạch ceramic, đá ốp lát, các loại sứ vệ sinh, các loại kính dùng trong xây dựng. Bộ xây dựng đã có định hướng phát triển như sau:

ST T	Tên sản phẩm	Đơn vị	Năm 2000	Năm 2010
01	Kính xây dựng	triệu m ²	35-40	90-100
02	Sứ vệ sinh	triệu sản phẩm	2-2,3	3,5-4
03	Gạch ceramic	triệu m ²	20	35-40
04	Đá ốp lát	triệu m ²	1,8-2	3-4

Khái quát là như định hướng Bộ xây dựng đưa ra, nhưng vấn đề chưa phải chỉ dừng lại ở 4 mặt hàng này. Hiện nay có những mặt hàng VLXD cao cấp khác mà thị trường đã và đang yêu cầu phải thỏa mãn như nhôm thanh hoặc nhôm tấm dùng trong trang trí, tấm trần thạch cao cao cấp; các loại sơn cao cấp chẳng hạn. Đó là chưa kể từ đây đến năm 2000 và xa hơn nữa 2010 thì kỹ thuật thi công cũng như trình độ kiến trúc, thẩm mỹ trong xây dựng sẽ còn thay đổi nhiều. Do vậy, rõ ràng giải pháp này là mang tính chất động, kể cả 4

mặt hàng do Bộ xây dựng dự kiến cũng vẫn có thể phải thay đổi sao cho phù hợp với thị trường, không những trong nước mà còn ngoài nước.

2. Chọn công nghệ sản xuất

Vấn đề thứ hai cần phải bàn tới là chọn công nghệ sản xuất. Như chúng ta đã biết có nhiều công nghệ VLXD cao cấp áp dụng ở những nước thu nhập cao tỏ ra không phù hợp với nhu cầu của những nước thu nhập trung bình và thấp. Ngay từ lúc bắt đầu quá trình công nghiệp hóa của mình các nước phát triển đã vấp phải khó khăn là thiếu lao động. Do vậy họ rất chú trọng tới vấn đề tiết kiệm lao động thông qua cải tiến kỹ thuật. Vì vậy mà thành quả công nghệ của họ thường hướng tới, kết hợp giữa công nghệ cơ giới hóa và các công nghệ tự động hóa và chúng ngày càng tỏ ra phù hợp với những nước ít lao động và nhiều vốn, tuy nhiên, lại không phù hợp với những nước có điều kiện ngược lại như nước ta. Vì vậy khi đầu tư cho sản xuất VLXD cao cấp chúng ta cần kết hợp các đơn vị sản xuất lớn có nhu cầu nhiều vốn sử dụng công nghệ tiên tiến với các đơn vị sản xuất nhỏ hơn, có nhu cầu nhiều lao động sử dụng công nghệ trung bình.

Giải pháp 2: Áp dụng mô hình công nghệ hóa ngành sản xuất VLXD cao cấp thông qua hai giai đoạn "Thay thế nhập khẩu & hướng về xuất khẩu"

Giai đoạn 1: Tập trung sản xuất VLXD cao cấp để thay thế nhập khẩu có nghĩa là phát triển các cơ sở công nghiệp VLXD cao cấp sản có bằng các biện pháp khuyến khích sản xuất trong nước và hạn chế nhập khẩu các mặt hàng mà trong nước có khả năng sản xuất. Những mặt hàng VLXD cao cấp như đá ốp lát, gạch ceramic, kính xây dựng và sứ vệ sinh hoàn toàn có thể áp dụng mô hình này.

Giai đoạn 2: Chiến lược sản xuất VLXD cao cấp "hướng về xuất khẩu" được khái quát bằng công thức sau:

Xuất khẩu các mặt hàng VLXD cao cấp-nhập khẩu các vật liệu trung gian-đầu tư-năng cao năng suất lao động-thay thế nhập khẩu.

Đó là sự lặp đi lặp lại giữa thay thế nhập khẩu và hướng về xuất khẩu để đi đến mục đích cuối cùng là tăng khả năng xuất khẩu VLXD cao cấp.

Để thực hiện được mô hình này, chúng ta cần tìm cách khai thác tiềm năng về nguồn khoáng sản và nhân công để biến nó thành lợi thế so sánh kết hợp với việc nghiên cứu kỹ các chỗ "trống" ở thị trường quốc tế, sản xuất những sản phẩm VLXD cao cấp tạo nhiều việc làm và tăng khả năng tiêu thụ. Từ đó chuyển dần đến các loại VLXD cao cấp có hàm lượng khoa học cao hơn để tạo ra lợi thế cạnh tranh mới. Thực tế hiện nay đối với

mặt hàng đá ốp lát, các công nghệ hiện có trong nước, mặc dù đã có cải tiến và đầu tư, vẫn có thể áp dụng theo mô hình này. Bước đầu ở khâu khai thác đá và khâu tiếp theo sau dựa trên thế mạnh của nước ta là nguồn đá phong phú và giá nhân công rẻ nhằm sử dụng lợi thế so sánh để xâm nhập vào thị trường quốc tế. Cũng tương tự như thế các mặt hàng như kính xây dựng, sứ vệ sinh, gạch ceramic cũng phải được chú ý đầu tư theo giải pháp này nhằm giải quyết vấn đề vốn với phương châm đầu tư ít vốn, thu lợi nhuận nhanh, tạo điều kiện thúc đẩy mạnh mẽ tốc độ chuyển vốn, cuối cùng là tạo ra nguồn tích lũy chắc chắn để tiếp tục đầu tư cho ngành sản xuất VLXD cao cấp.

Giải pháp 3: Huy động các nguồn vốn trong và ngoài nước để phát triển sản xuất VLXD cao cấp

1. Vốn trong nước

Ngoài các giải pháp mang tính chất chung nhất của toàn bộ nền kinh tế, xét thực trạng và đặc điểm riêng có của ngành sản xuất VLXD cao cấp chúng ta cần khuyến khích các thành phần kinh tế trong nước đầu tư vốn để tạo bước chuyển quan trọng trong lĩnh vực sản xuất VLXD cao cấp theo phương hướng sau:

a. Khai thác nguồn khoáng sản

Để cung ứng nguyên liệu cho sản xuất tại địa phương nơi có mỏ hoặc các nhà máy lớn gần nơi tiêu thụ. Theo hướng này chúng ta có thể tạo ra các doanh nghiệp vừa và nhỏ làm vệ tinh cho các doanh nghiệp lớn nhằm đảm nhận một hoặc vài công đoạn hoặc đơn giản là cung ứng nguyên liệu qua sơ chế, đảm bảo nguồn nguyên liệu cho các doanh nghiệp lớn. Với giải pháp này ta sẽ khắc phục được tình trạng khai thác manh mún các nguồn nguyên liệu khoáng sản đồng thời từng bước đầu tư cho ngành sản xuất VLXD cao cấp trên cơ sở xác định cụ thể vùng nguyên liệu và nơi sản xuất thích hợp.

b. Cùng cố, nâng cấp các nhà máy sản xuất VLXD cao cấp hiện có
Hiện nay qua kinh nghiệm thu được của việc tổ chức sản xuất VLXD cao cấp ở các nhà máy trong nước như Thanh Thanh, Gạch bông đá ốp lát số 1, Đồng Tâm... chúng ta có thể từng bước đầu tư vốn: một phần từ nguồn cơ sở tự tích lũy một phần từ nguồn vốn vay dài hạn trong nước để củng cố, nâng cấp các dây chuyền sản xuất VLXD cao cấp hiện có (Thanh Thanh) hoặc đầu tư xây dựng mới một nhà máy (Gạch bông đá ốp lát số 1). Điều này đòi hỏi nhà nước có chính sách bảo hộ hàng trong nước trong 1 giai đoạn nhất định.

2. Vốn nước ngoài

Rõ ràng là ngành sản xuất VLXD cao cấp rất cần vốn đầu tư của

nước ngoài. Nhưng cần xác định rõ đó là ở những mặt hàng đòi hỏi công nghệ cao nhiều vốn và đồng thời tận dụng được nguồn nguyên liệu khoáng sản trong nước. Các năm qua nguồn vốn đầu tư từ nước ngoài dành cho sản xuất VLXD cao cấp còn rất hạn chế vì các lý do sau đây:

- Mặc dù chúng ta có nhiều nguồn khoáng sản nhưng đa số là ở nơi khó khai thác. Chi phí để tạo nguồn nguyên nguyên liệu như vậy tỏ ra kém hiệu quả.

- Công nghệ sản xuất VLXD cao cấp đa số rất đắt tiền chỉ phù hợp với các nhà tư bản lớn.

- Vốn đầu tư vào lĩnh vực khai khoáng vừa lớn vừa nhiều rủi ro. Thời gian thu hồi chậm...

Đó là những trở ngại chính. Bên cạnh đó còn những lý do chủ quan khác thuộc về đối tác phía nước ta như chưa có những tập đoàn, những công ty lớn tầm cỡ xứng đáng để đảm đương những dự án phù hợp. Kinh nghiệm của những năm qua, phía đối tác nước ngoài rất muốn làm ăn với các đối tác trong nước có năng lực kinh doanh, biết làm ăn với nước ngoài và đủ tầm cỡ liên doanh. Do đó để thu hút được vốn đầu tư nước ngoài trong lĩnh vực sản xuất VLXD cao cấp, chúng ta cần thiết phải thực hiện các giải pháp sau:

a. Tạo lập và lựa chọn đối tác, lựa chọn hình thức thu hút vốn đầu tư nước ngoài

Trước mắt cần kết hợp nhiều quan hệ làm ăn với các công ty từ nhỏ đến lớn. Nhưng về lâu dài phải đặt trọng tâm liên doanh với các công ty đa quốc gia vì đó mới chính là những đối tác có vốn, kỹ thuật tiên tiến, kinh nghiệm quản lý mà ngành sản xuất VLXD cao cấp cần thiết. Bên cạnh đó cần mở rộng các hình thức để thu hút vốn đầu tư như:

- Xí nghiệp liên doanh
- Xí nghiệp 100% vốn nước ngoài
- Hình thức BOT
- Thiết lập các khu công nghiệp sản xuất VLXD cao cấp

b. Xây dựng đối tác trong nước

Thí điểm xây dựng các tập đoàn kinh tế và hướng tới kinh doanh đa quốc gia trong lĩnh vực xây dựng và sản xuất VLXD. Trong đó sản xuất VLXD cao cấp là mũi nhọn. Đây là vấn đề cần thiết và cấp bách phải thực hiện vì nếu không có tập đoàn trong nước mạnh thì sẽ không có đối tác có tiềm lực để quan hệ và rơi vào thế bất lợi trong đàm phán hợp tác. Tập đoàn này còn có nhiệm vụ vươn ra hoạt động ở nước ngoài từ đó tìm kiếm được bạn hàng theo ý muốn đồng thời thực hiện chính sách hướng tới xuất khẩu của ngành xây dựng, góp phần công nghiệp hóa hiện đại hóa đất nước ■